

Mindnyájunk Hunor utcája

Petőcz András: *A Hunor utca titka*. Illusztrálta: Tóth Pitya István. Budapest, Tevan Alapítvány, 2014, 80 o., 890 Ft.

„Egy bizonyos kor után...” – tehát legalábbis akkor, ha már elmúlt a gyerekkor, legyen valaki akár húsz, akár nyolcvan éves, felidéződnek benne azok a fontos események, amelyek személyisége, érzelmi élete, szellemi alakulása szempontjából fontosak lehettek a legfogékonyabb időszakban, amikor gyerek volt még. Ebben a tíz-tizenöt évben egyúttal mindenki a legsérülékenyebb, legérzékenyebb, a leginkább hat rá minden apró történés. Ezekre emlékezni, az emlékeket szavakba önteni ezért teljesen magától értődő: saját személyiségünk éppen-ilyenné alakulását nyomozzuk, tanulságokat fogalmazunk meg, tisztázzuk a múlt homályos pontjait, s egyúttal valami önterápiás munkát is végzünk. A régi sérelmek és örömek feltárása megnyugtathat, más színben tüntethet fel eseményeket és vélekedéseket.

Nem csoda tehát, ha ez ősrégi toposza az egész szépirodalom történetének – ha nem is feltétlenül teljességre törekvő önéletrajz részeként, hanem egy-egy apró darabot kiemelve – számtalan író és költő nyilvánosság elé tárta gyerekkora történeteit. A közelmúlt magyar klasszikusa persze Karinthy *Tanár úr kéremje*, nehéz nem ehhez mérni bármilyen hasonló próbálkozást. De Karinthy remekére mindannyian úgy emlékezünk, mint rendkívül mulatságos humoreszkek sorozatára – pedig talán bőven van benne más is: keserűség, szorongás, szomorúság.

Ki mondta, hogy gyereknek lenni jó?

Gyereknek lenni – és főleg: iskolába járni – olykor jó, gyakran nem; valamennyien rengeteg szörnyűséget éltünk meg, kellemetlen epizódokat és keserves hosszú periódusokat, megaláztatást és átláthatatlan viszonyokat, árulást és kétségbeesést. Mindez Karinthyban is benne van, ha újraolvassuk, észrevesszük – csak ahogyan a gyermekkor is, úgy ezeket a rövid, humoros írásokat is átszínezzük magunkban, a nyomasztót igyekszünk elfelejteni, marad a napsütéses, idilli kép.

Petőcz András is megkísértette a lehetőség – vagy hirtelen feltolultak az emlékei? Vagy valami kikényszerítette ezeket az írásokat? vagy egy nagyobb összefoglaló előzetes szövegei? Nem tudhatjuk –, és összefogott, izgalmas, olvasmányos és elgondolkodtató kis ciklust tett le az asztalra. Látszólag könnyed, kellemes, „sztorizós” versek – voltaképpen bennük van a kor ijesztő környezete, a gyerekkor (vagy kora-kamaszkor) számtalan sérelme, és persze a felnőtt emlékező iróniája és nosztalgiája is. Petőcz tehát sorra veszi gyerekkora legfontosabb helyszíneit, eseményeit, szereplőit: térképet rajzol, számvetést csinál.

A budapesti kültelki iskola nem a romantikus vagy izgalmas kalandok színtere. Mégis meghatározó, sorsfordító – de legalábbis: a felnőttkorban is emlékezetes – dolgok esnek meg itt, bevésszük néhány arc vagy alak, pár mondat vagy gesztus. *A Hunor utca titka* versei nagyjából-egészében elbeszélő szövegek, még valami halvány linearitás is felfedezhető az időrendben: ott indul a kötet, ahol az elbeszélő (lírai) én megkapja első iskolaköpenyét, és ott van vége, ahol (elvégezve a nyolcadik osztályt) másik iskolába megy. Ez érzelmi ív is: az iskolaköpeny olyan otthonos, mint maga az iskola – és ezért otthon sem veszi le a köpenyt, mert iskola és otthon akár felcserélhető is volna. Az utolsó versek beszélője már kifejezetten utálja az iskolát, egyre távolabbról és egyre rosszabb szájízzel nézi. A „történetek” azért nagyon különböznek is egymástól – e tekintetben is színes kötet: van közöttük kis portré, van összefogott, rövid elbeszélés, van, ahol az elbeszélő messze elkanyarodik a kiindulóponttól, s van, ahol inkább érzés, hangulat van a középpontban, a történet éppen csak fölsejlik.

Ami végig benne van a versekben (s ezért öltének narratív formát – vagy a narratív forma ezt emeli ki belőlük): az idő. A versek végén gyakran jelenik meg az *elmúlás* motívuma, a kötet végén pedig összefoglalóan, még hangsúlyosabban. Az utalások arra, hogy a gyermekkor idejének vége, azt jelzi: akármilyen nyomasztó és zűrzavaros idő volt is ez az időszak, a legfájóbb az, hogy már nincs, hogy visszahozhatatlan. A távolság a gyermek és a felnőtt (a gyerekkor és a felnőttkor) között megszüntethetetlen, a múlt

visszanyerhetetlen. Ez közhely lenne, ha valamiféle boldog, felhőtlen világállapotot sóvárognánk vissza – ezek a versek viszont minduntalan arra a paradoxonra figyelmeztetnek, hogy annak az elvesztése is fáj, ami fájdalmas és taszító volt.

Hogy a kis történetek valódi versek, arra azonnal ráérez az olvasó, s nemcsak a tördelés igazítja el: az ismétlődések, a dikció, a csöppet sem emelkedett vagy retorikus, mégis (nagyon finoman) költői mondatszerkesztés és szóhasználat evidenssé teszi, hogy a szabadversek vérbeli költői megformálás révén alakultak ilyenné. Külön öröm, hogy elkerülik a „gyermeki” hangot – nem próbálják imitálni a 7-10 éves kisfiú megszólalását, még ha mondatfűzésében és szavaiban egyszerűek maradnak is.

A Hunor utca egyetlen ember – immár megírt – emléke, Petőcz András gyerekkorának színtere, no meg persze társaié, az akkori gyerekeké és felnőtteké. Másoknak más utcái, terei voltak. A történetek, az alakok sem azonosak. De mindnyájunknak van *valamije* ebből a korból, amit Petőcz versei képesek felidézni, legalább távolról emlékeztetnek rá: így *A Hunor utca titka* – amiben persze semmi titok nincs – sokunkat képes megszólítani. A Tevan Könyvek régen is gyönyörű, kívül és belül ízléssel és gonddal-szeretettel megalkotott sorozat volt, most szerencsére újra indult. Petőcz kötete nem az első az új sorozatban, de méltó darabja a szériának.

Kálmán C. György